

УДК 711.455

С. В. Шешукова

*асистент кафедри ландшафтної архітектури
Київського національного університету
будівництва і архітектури*

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ПАРАМЕТРІВ СИСТЕМИ ГРОМАДСЬКОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА ЇЇ ЕЛЕМЕНТІВ В КУРОРТНО- РЕКРЕАЦІЙНИХ ЗОНАХ

Анотація: в статті розглянуто структурні елементи системи громадського обслуговування в курортно-рекреаційних зонах, складові загальнокурортних громадських центрів та надано рекомендації щодо територіальних параметрів цих підзон.

Ключові слова: система громадського обслуговування, загальнокурортний громадський центр, об'єкти громадського обслуговування.

Параметри території, на яких формується система громадського обслуговування в приморських курортно-рекреаційних зонах та курортних містах залежить від містобудівних умов, типу та величини приморського міста, співвідношення площі його території до площі курортно-рекреаційної зони тощо.

Важливим аспектом формування систем громадського обслуговування є *елементи обслуговуючих територій* різного функціонального призначення, які включають ділянку загальнокурортного центру, ділянки закладів обслуговування, території зелених насаджень для розподілу навантаження відпочиваючих в зоні об'єктів обслуговування, території транспортно-пішохідних зв'язків, території автостоянок тимчасового зберігання транспортних засобів, пляжні території, а також території комунально-господарського призначення.

На основі загального аналізу структури часу рекреантів та перебування їх в різних функціональних зонах курортно-рекреаційних територій, визначено зони їх найбільш інтенсивного використання за добовий час активності. Баланс концентрації відпочиваючих в цих зонах виглядає наступним чином: в першій половині дня в зоні місць проживання зосереджується 10,0 %, в зоні зелених насаджень – 12,0 %, в зоні громадського обслуговування – 25,0 %, у пляжній зоні – 53,0 %; у другій половині дня ці показники становлять: в зоні місць проживання зосереджується 16,0 %, в зоні зелених насаджень – 18,0 %, в зоні громадського обслуговування – 44,0 %, у пляжній зоні – 22,0 %.

Таким чином, територією найбільш активного використання у першій половині дня є територія пляжу з припляжною зоною, а у другій половині дня – зона громадського обслуговування та паркова зона.

На основі цих даних пропорційний розподіл загальної кількості і ємкості об'єктів громадського обслуговування для різних за призначенням територій курортно-рекреаційної зони з урахуванням їх відвідуваності має наступну пропорцію: території місць проживання – 50,0 %, території зелених насаджень, парки – 30,0 %, пляж та припляжна територія – 20,0 %.

Отже, система громадського обслуговування в курортно-рекреаційних зонах в функціональному аспекті складається з наступних елементів:

- об'єкти обслуговування в зоні проживання (санаторії, готелі, житловий фонд тощо) – підприємства громадського харчування, побутового обслуговування тощо;
- об'єкти обслуговування в зоні зелених насаджень – спортивні майданчики, майданчики відпочинку;
- об'єкти обслуговування в зоні громадського центру – заклади культурно-розважального призначення, підприємства торгівлі тощо;
- об'єкти обслуговування в зоні пляжу – споруди різного призначення, пов'язані з акваторією (спортивні, яхт-клуби), підприємства громадського харчування обмеженого асортименту (води, морозиво, солодоші) тощо.

Головним структурним елементом систем обслуговування є *загальнокурортний громадський центр* або загальнокурортно-загальноміський центр, що формується в різних містобудівних умовах, є територіальною складовою системи громадського обслуговування та частиною єдиної планувальної структури громадських центрів в курортно-рекреаційних зонах, на території якого можна виділити наступні функціональні зони: курортно-оздоровчі, культурно-розважальні, торгівельно-побутові, фізкультурно-спортивні, адміністративно-господарські.

Функціональна структура загальнокурортного центру повинна передбачати максимальну кількість послуг, що припадають на одиницю затраченого часу відпочиваючих та одночасно забезпечувати рівномірність їх концентрації [1].

Для визначення необхідних територіальних параметрів загальнокурортних центрів досліджена їх структура. Так, загальнокурортні центри формуються у вигляді різних підсистем: споруд та вільних територій, до яких входять пішохідні зони та бульвари, озеленені території, майданчики для масових заходів, транспортні проїзди, автостоянки та інші території.

Узагальнені параметри співвідношення територіальних елементів загальнокурортних центрів наведено у таблиці 1.

Таблиця 1
Співвідношення елементів території загальнокурортного центру

	Елементи території	%
1	Ділянки закладів та підприємств обслуговування	25-30
2	Зелені насадження загального користування, фізкультурно-спортивні майданчики, пляж	50-55
3	Площі, дороги, автостоянки	20-25

Одним з найважливіших структурних елементів центру є підсистема зелених насаджень загального користування, парків та відкритих просторів для відпочинку. Площа цих територій в загальнокурортному центрі, як правило, не нормується, так як залежить від принципу розміщення центру по відношенню до озелених територій в інших частинах курортно-рекреаційної зони. Центр може межувати з крупними зеленими масивами чи вміщувати в своєму складі значні озеленені території. В кожному конкретному випадку вирішення озеленення території центру залежить від природно-ландшафтної та містобудівної ситуації умов його формування, в зв'язку з чим показники озелених територій центру можуть суттєво відрізнитися. При організації територій зелених насаджень в структурі загальнокурортного центру автор пропонує формувати функціональні зони парків за співвідношенням, що наведено у таблиці 2.

При розвитку загальнокурортного центру резерв територій для створення організованого ландшафту передбачається за рахунок використання вільних від забудови ділянок. Збільшувати площу зелених насаджень також допускається шляхом максимальної концентрації закладів громадського обслуговування, що дає можливість вивільнити цінні курортно-рекреаційні території під паркову та озеленену зони.

Іншою структурною складовою загальнокурортних центрів є транспортна підсистема, специфіка якої в умовах курортно-рекреаційних зон визначається сезонною нерівномірністю функціонування, роллю транспорту як складової частини курортно-рекреаційних процесів, підвищенням екологічних вимог природного середовища до транспорту.

Таблиця 2

Співвідношення функціональних зон загальнокурортного парку з його загальною територією

	Функціональні зони загальнокурортного парку	%
1	Зона відпочинку та прогулянок (в тому числі лікувальних)	60-70
2	Зона розваг	9-13
3	Зона фізкультурно-спортивних споруд	10-12
4	Зона відпочинку дітей	7-8

Формування нових та удосконалення існуючих транспортних підсистем, що мають відношення до обслуговування центру відбувається, необхідно здійснювати з урахуванням ефективного використання зовнішнього та внутрішнього транспорту, можливості організації додаткових транспортних зв'язків та перспективного розвитку системи громадського обслуговування.

Специфікою приморських курортно-рекреаційних зон є можливість зв'язку загальнокурортних центрів водними видами транспорту, при цьому лінії водного транспорту мають бути продубльовані наземними видами транспорту (електрокарами, автобусами тощо).

При планувальній організації транспортно-пішохідної підсистеми загальнокурортного центру важливим завданням є розвиток системи пішохідних зв'язків, що забезпечують найкоротші шляхи до об'єктів громадського обслуговування, ізоляцію пішохідних потоків від руху транспорту, розвантаження громадського транспорту від переміщень на близькі відстані, що також вимагає певних територіальних "витрат".

При організації пішохідного руху в центрі як правило застосовуються три прийоми: в лінійному – головна пішохідна вулиця, алея чи бульвар; в компактному – пішохідна площа; в розосередженому – система площ та пішохідних вулиць, алей та бульварів.

На території загальнокурортних центрів необхідно передбачати організацію мережі автостоянок, що буде задовольняти потреби в місцях для паркування автомобілів, які обслуговують загальнокурортний центр, а також раціонально та рівномірно розподіляти відпочиваючих, що користуються індивідуальним транспортом для більш ефективного використання рекреаційних ресурсів з врахуванням вимог щодо охорони оточуючого середовища [2].

На основі проведених досліджень, аналізу структури загальнокурортного центру, а також обґрунтування необхідності розширення кількості об'єктів

громадського обслуговування різного виду, що автоматично вимагає збільшення територій для їх розміщення запропоновано орієнтовні (узагальнені) показники розрахунку площі загальнокурортного та загальнокурортно-загальноміського центрів, що наведено у таблиці 3.

Таблиця 3

Техніко-економічні показники територій загальнокурортного та загальнокурортно-загальноміського центрів

Показник	Одиниця виміру	Значення показників для загальнокурортного центру	Значення показників для загальнокурортно-загальноміського центру
Площа центру з елементами парку	м ² / чол.	12-15 10*	10-12 7-10*
Ділянки закладів громадського обслуговування	м ² / чол.	3-4	5-6
Території зелених насаджень	м ² / чол.	15-20	12-15
Питомий показник території центру по відношенню до курортно-рекреаційної зони / курортного поселення	%	7-9	7-9
Питомий показник ділянок закладів обслуговування по відношенню до курортно-рекреаційної зони / курортного поселення	%	2-3	3-4
Площа забудови центру	м ² / чол.	1,5-2	2-2,5
* - показник згідно ДБН 360-92** "Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень"			

Таким чином рекомендується збільшити діючий нормативний показник площі загальнокурортного центру в курортно-рекреаційній зоні з 10 м²/чол. до 12-15 м²/чол., а загальнокурортно-загальноміського центру у контактній зоні курортних поселень до 20-25 м²/чол.

Отже, у статті досліджена специфіка визначення територіальних параметрів як систем громадського обслуговування в цілому, так і їх окремих елементів з врахуванням особливостей формування їх в умовах приморських зон, зростання загальної площі обслуговуючих територій у зв'язку з розвитком нових видів

обслуговування, а також з розширенням функцій громадських центрів як інтегрованих елементів обслуговування тимчасового та постійного населення.

Література

1. Рекомендации по формированию общественных центров курортов / КиевНИИП градостроительства. – М.: Стройиздат, 1985. – 64 с.
2. Містобудування. Довідник проектувальника: вид. друге, доп. / [За заг. ред. д-ра архіт. Т.Ф. Панченко]. – К.: Укрархбудінформ, 2006. – 192 с.
3. Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень. ДБН 360-92**. – К.: Укрархбудінформ, 2002. – 107 с.

Аннотация

В статье рассмотрены структурные элементы системы общественного обслуживания в курортно-рекреационных зонах, составные части общекурортных общественных центров и даны рекомендации по территориальным параметрам этих подзон.

Ключевые слова: система общественного обслуживания, общекурортный общественный центр, объекты общественного обслуживания.

Summary

Structural elements of public service system in resort and recreational areas and main components of resort public centers are examined in the article. Territorial parameters of these zones are offered.

Keywords: public service system, public resort center, public service objects.